

HISTÒRIA ANTIGA DE LA PENÍNSULA IBÈRICA

Prof. Tomàs Gimeno Fabrigat

Aquesta assignatura té per finalitat el donar una visió global de l'història antic de la Península Ibèrica des de la seva protohistòria fins l'anomenada baixa romanitat a Hispània, incloent l'aportació dels diversos pobles colonitzadors procedents del Mediterrani i que successivament van impactar sobre el món indígena, des de començaments del primer mil·lenni a.C. amb els conseqüents canvis que llur accidié sobretot des de l'arribada romana a Hispània. Als estudis recents sobre els problemes de colonialismos i aculturacions han fet despuntar també l'interès pels models i desenvolupament dels mateixos en el marc del món antic i així analitzar a la Península Ibèrica la situació dels pobles prorromans i posteriorment el procés de romanització a Hispània. La reconstrucció dels esmentats processos passa per l'estudi de la documentació històrica i arqueològica que ens ha arribat.

Cal afegir que aquesta assignatura s'articula en dues parts ben concretes: la corresponent al món indígena prerromà, des de fins de l'edat del Bronze, i la que pertoca al procés de romanització a la península Ibèrica amb els problemes de transformació o supervivència dels anteriors elements indígenes. El resultat final ens porta ja cap al món de la romanitat tardana Hispània i cap al moment visigot.

PROGRAMA:

1. INTRODUCCIÓ. Problemes metodològics i directrius per la coneixença de l'història antiga peninsular. Temàtica a tractar. Orientacions. Anàlisi de la bibliografia.
2. Anàlisi de les Fonts literàries més remarcables sobre la P. Ibèrica. Problemàtica a l'entorn de les fonts arqueològiques.
3. Panorama sinòptic de la protohistòria peninsular. Els

- inoris del primer mileni a la P. Ibèrica. El repartiment del substrat indígena precolonial. Problemàtica planteja ja.
4. Les primeres colonitzacions històriques a la P. Ibèrica i la seva dinàmica. Realitat i mite de Tartessos.
 5. El desenvolupament de les colonitzacions a la P. Ibèrica. L'influència colonial fenícia. La contraposició de la colonització grega. Estat actual de la qüestió.
 6. Panorama històric de la P. Ibèrica en el contexte del s. VI a.C. Les diferents àrees culturals.
 7. Anàlisi del món indígena ibèric. Habitat, economia social. Nivell de desenvolupament. Cultura material. Evolució històrica.
 8. La presència i.e. a la P. Ibèrica: els resultats. Períodització i àrees d'influència. Evolució històrica, Centre i Occident, celtibers, carpetans, vacceus, betons, lusitans, etc....
 9. Les altres àrees culturals prerromanes a la P. Ibèrica. Els pobles meridionals: turdetans. Els pobles del Nord. Les Illes.
 10. L'influència púnica a la Península i les seves conseqüències. L'acció bàrcida. El coneixement material púnic a Hispània.
 11. Els testimonis de la presència grega a la P. Ibèrica fins la Segona guerra Púnica. Realitat de la colonització grega.
 12. L'intervenció militar romana a la Península Ibèrica: causes i conseqüències. L'arribada romana. El desenvolupament de la 2a guerra púnica a Hispania. Els resultats. (Tractats romans-cartaginesos. Sagunt-Aníbal a Italia. Contraofensiva romana-Imporion-Tarraco. More-Sagunt-Cartago Novas- del 206 al 205-Càdiz).
 13. L'impacte romà sobre el món indígena peninsular. Les fases de conquesta i pacificació. Des de l'acció dels escipions fins les campanyes catoniannes. Nuclis de resistència.

14. De Catò a les guerres celtibèriques: consolidació romana a la costa. Les guerres celtibèriques: Numància, Lusitània, Viriat. La conquesta de Galícia. Les Balears.
15. Els inicis dels S.I.A.C.. El paper de Setori. Del 82 al 75. Metel i Pompeu. El grau d'implantació romana a la Península. Antòlisi de les fonts.
16. Hispània fins les guerres césarines. La guerra civil (49-47). Els pompeians. Munda. Plantejaments i resultats de la colonització. Explotació romana a la Península.
17. Les darreres fases de conquesta i pacificació de la Península. L'àrea cantabro-estur. Els Pirineus. Problemes a l'entorn de la resistència o assimilació a Roma. El paper de les colonies romanes.
18. L'organització romana a Hispània sota August. Plantejament de la romanització. Les diverses àrees administratives i jurídiques. Graus d'introducció dels sistemes econòmics romans a Hispània.
19. El s. I. d.C. El paper d'Hispània en el contexte de l'Imperi. Dels Juli-Claudis als Antonins. Graus de romanització. Els nuclis urbans. La documentació epigràfica fins els Severs.
20. De Caracalla a l'època d'anarquia militar. Evaluació de la romanització a Hispània fins el Baix Imperi. Evolució dels nuclis urbans. Societat hispano-romana. Economia. Religió i ideologia.
21. La crisi romana del s. III a la P. Ibèrica: les seves repercussions. L'impacte franc-alemany i la seva realitat. Cap a una època de transformacions.
22. L'època de Dioclecià a la P. Ibèrica. Problemes plantejats sobre el Baix Imperi. De Constantí a Teodosi: els vinculs d'Hispània amb l'Imperi.
23. Controversies a l'entorn de la resistència. Pervivència indígena a la romanització. En el contexte del Baix Imperi. La crisi del món urbà i la potenciació rural. Graus de paganism. Graus de cristianisme. Moviments socials, nacionals, religiosos: circumcellió i bagaudes.

24. Pervivència i canvis a l'Hispania tardoromana. Significat de l'arrivada germànica fins la formació del regne - got de Toledo.

ASPECTES MONOGRAFICS A TRACTAR:

- a. Fonts de riquesa i formes econòmiques a la Península: explotació de recursos, repartiment de terrens (conquesta, colonització, romanització).
- b. L'administració romana i el seu paper romanitzador: creació de nuclis urbans, exèrcit, comerç, indústries (mercatores, negotiatores), xarxa viaria.
- c. Societat hispano-romana: lliures-esclaus, colons-indígenes (parentiu), ciutadans, peregrini. Demografia i moviments migratoris.
- d. Religió a l'Hispania antiga i el seu paper: les religions indígenes i la seva pervivència. La religió oficial romana. Religions misterioses. La religió cristiana i el seu grau d'assimilació a la Península: paper que juga.

BIBLIOGRAFIA ORIENTATIVA:

- CABO-VIGIL, Història de Espanya Alfaguara, I. Madrid, Alianza
- TUÑÓN DE LARA, TARRADELL, MANGAS, Història de Espanya: Primeras culturas e Hispania romana, Barcelona, Labor
- BLAZQUEZ: et alii, Historia de Hispania antigua, II, La España romana. Madrid, Ediciones Cátedra.
- TARRADELL: et alii, economía antigua de la Península Ibérica. Barcelona, Ed. Vicens Vives.
- ARRIBAS, Los Iberos, Barcelona Ed. Aymà.
- AA.VV. Conflictos sociales en la Hispania romana. Madrid. Akal.
- VILLARONGA, Inscripciones latinas de la España romana. Madrid, U.S.I.C.
- MENÉNDEZ PIDAL. Historia de Espanya. Vols. 1 i 2 del t. II Madrid, 1982.